

Počty zaměstnanců a podnikatelů v letech 2010 a 2019 podle pohlaví

(Tabulka 1)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ (průměry za rok 2019)

Podnikateli se rozumí zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Zaměstnaní ve vlastním podniku (sebezaměstnaní) se vymezují jako zaměstnavatelé a zaměstnaní na vlastní účet (OSVČ) a do této kategorie se zahrnují i pomáhající rodinní příslušníci. Podíl těchto osob se počítá ze zaměstnaných celkem.

Podle statistických údajů za průměr jednotlivých čtvrtletí roku 2019 uvedených na www.czso.cz podniká v České republice 891 tisíc osob. Ženy tvoří 32,5 % z celkového počtu podnikajících, což je zhruba o tři procentní body vyšší údaj než za rok 2010. Mezi zaměstnanými ženami tvoří podnikatelky 12,3 % (v roce 2005 činil tento podíl 9,2 % a v roce 2013 to bylo 13,5 %). Muži podnikatelé představují jednu pětinu z celkového počtu zaměstnaných mužů (v podstatě beze změny oproti roku 2005).

Celkově mezi roky 2010 a 2019 došlo k nárůstu početního stavu jak zaměstnanců (o 392 tisíc osob), tak podnikatelů (o 25 tisíc osob). Podnikatelé však vděčí za zvýšené počty pouze ženám. Mužů podnikatelů totiž ve sledovaném období o cca 11 tisíc ubylo.

Počty zaměstnanců a podnikatelů v letech 2010 a 2019 podle pohlaví						
Rok	Zaměstnanci		Podnikatelé		Zaměstnaní	
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
2010	1 833,1	2 186,1	253,8	612,0	2 086,9	2 798,2
2019	2 062,1	2 349,1	289,7	601,1	2 351,8	2 950,1
Rozdíl 2019-2010	229,1	162,9	35,8	-11,0	218,8	117,5

(Údaje jsou v tisících osob.)

Počty zaměstnanců a podnikatelů v letech 2010 a 2019 podle pohlaví a vzdělání
(Tabulka 2 a, b)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ (průměry za rok 2019)

Jak již bylo výše v textu zmíněno, mezi roky 2010 a 2019 došlo k početnímu navýšení zaměstnanců i podnikatelů. V případě podnikatelů však za jejich nárůstem stály pouze ženy. Když se navíc podíváme na strukturu podle pohlaví, zjistíme, že to byly hlavně vysokoškolačky, ale rovněž podnikatelky s maturitou. Co se týče podnikajících mužů, vysokoškolsky vzdělaných sice přibližně o 26 tisíc přibylo, ale zato vyučených ubylo o více než 43 tisíc. Početní propad vyučených je zřetelný též u mužů zaměstnanců, kde se jejich počet snížil o více než 70 tisíc.

Zaměstnankyně s vysokoškolským diplomem ve sledovaném období zaznamenaly nárůst o 196 tisíc žen, vysokoškolsky vzdělaní zaměstnanci o 132 tisíc mužů.

Otázkou je, co s početním stavem podnikajících a jejich vzdělanostní strukturou udělá koronavirová pandemie. Tato data zatím nejsou k dispozici, ale lze předpokládat snížení počtu podnikajících, a je možné, že právě vysokoškolsky vzdělaných podnikatelek se tento jev dotkne nejvíce.

Počty zaměstnanců a podnikatelů podle nejvyššího dosaženého vzdělání a pohlaví v letech 2010 a 2019										
Nejvyšší dokončené vzdělání	Rok 2010									
	Ženy					Muži				
	celkem	základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko- školské	celkem	základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko- školské
Zaměstnanci	1 833,1	125,8	547,1	829,8	330,1	2186,1	89,1	996,0	712,4	388,4
Podnikatelé	253,8	11,6	70,2	111,2	60,5	612,0	12,0	270,7	208,2	120,8
Nejvyšší dokončené vzdělání	Rok 2019									
	Ženy					Muži				
	celkem	základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko- školské	celkem	základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko- školské
Zaměstnanci	2 062,1	106,4	563,6	857,5	534,7	2 349,1	108,3	934,5	775,9	530,3
Podnikatelé	289,7	12,1	63,3	120,5	93,8	601,1	16,4	227,9	213,2	143,5

Přírůstek / úbytek počtu zaměstnanců a podnikatelů mezi roky 2010 a 2019										
Nejvyšší dokončené vzdělání	Ženy					Muži				
	celkem	základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko- školské	celkem	základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko- školské
	Zaměstnanci	175,4	-25,0	-1,9	6,1	196,3	132,9	6,9	-70,3	64,2
Podnikatelé	43,4	0,5	-1,3	14,9	29,4	-15,3	3,2	-42,3	-1,7	25,5

(Údaje jsou v tisících osob.)

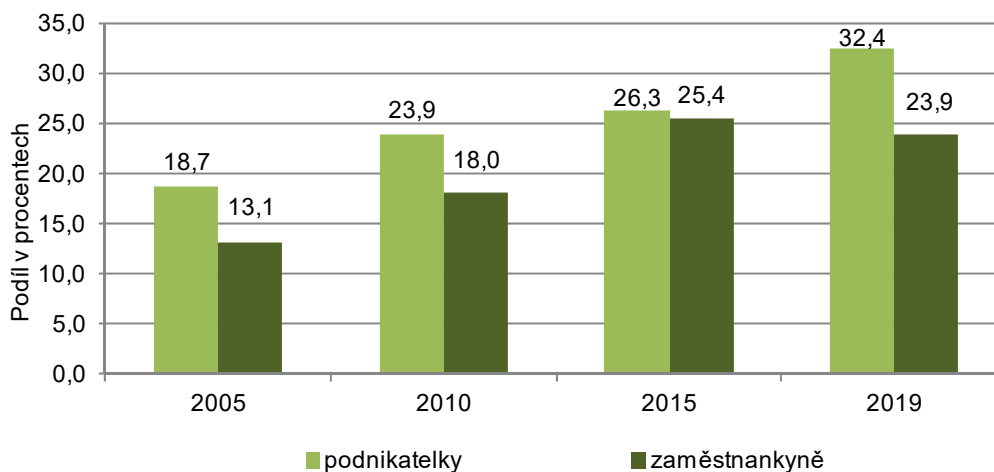
Podíl vysokoškolsky vzdělaných žen a mužů podle postavení v zaměstnání v roce 2019 (Graf 19 a b)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ (průměry za rok 2019)

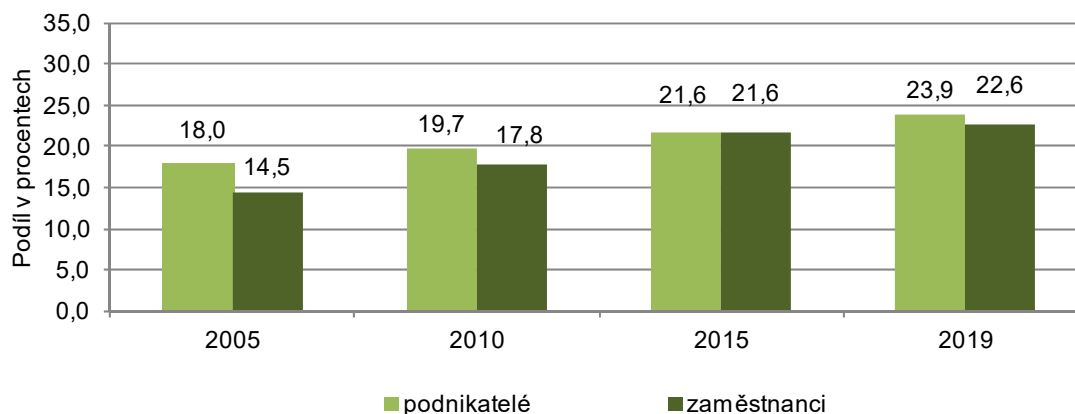
Data jsou za národní hospodářství. Údaje za zaměstnance zahrnují i členy produkčních družstev.

Podíl vysokoškolsky vzdělaných byl jak u mužů, tak u žen vyšší v případě podnikatelů. Výraznější rozdíly mezi procentuálním zastoupením vysokoškolsky vzdělaných u podnikatelů a zaměstnanců zaznamenaly ženy. V roce 2005 to bylo 5,6 procentního bodu ve prospěch podnikatelek, v roce 2019 již 8,5 procentního bodu. V případě mužů se v roce 2005 jednalo o 3,5 procentního bodu ve prospěch podnikatelů. Od té doby se zde ale podíly vysokoškoláků sblížují. Jak u podnikajících, tak zaměstnaných tvoří přibližně 23-24 %.

Podíl vysokoškolsky vzdělaných žen podle postavení v zaměstnání

Podíl vysokoškolsky vzdělaných mužů podle postavení v zaměstnání

Vývoj počtu nezaměstnaných v letech 1993–2019

(Graf 20)

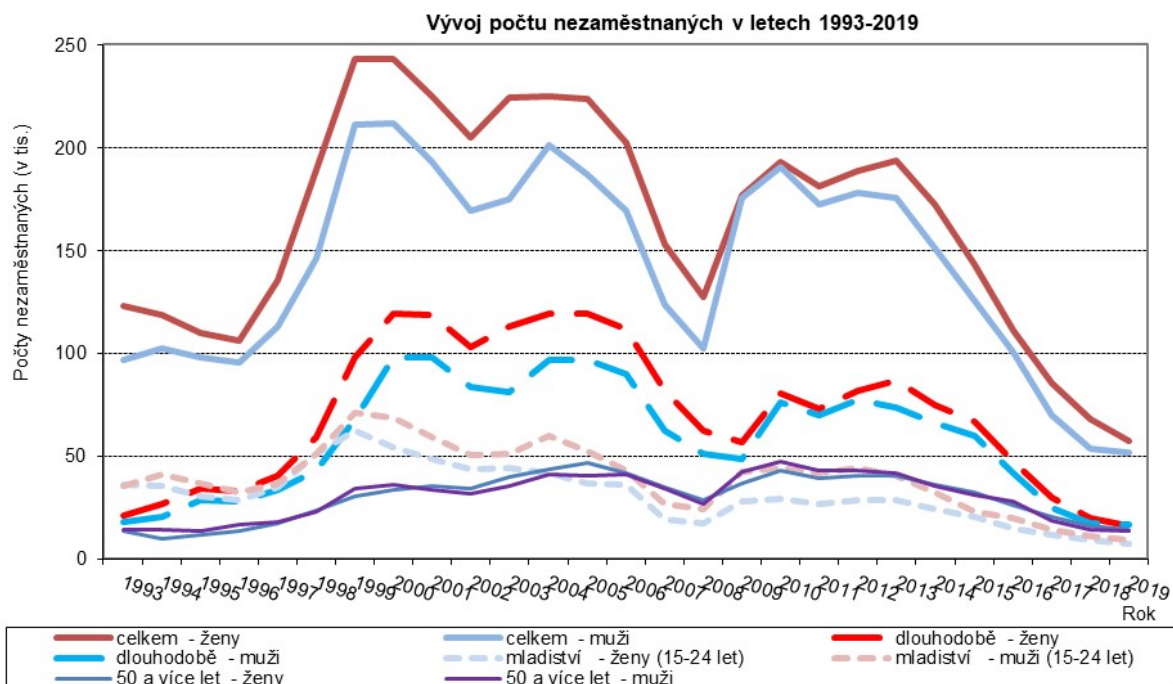
Zdroj: VŠPS, ČSÚ (průměry za jednotlivé roky)

Nezaměstnanými podle mezinárodně srovnatelné metodiky vypracované Mezinárodní organizací práce (ILO), ze které vychází výběrové šetření pracovních sil, jsou osoby 15leté a starší, obvykle bydlící na sledovaném území, které v referenčním týdnu splňovaly současně tři podmínky – nebyly zaměstnané, práci aktivně hledaly a do práce byly schopny nastoupit hned nebo nejpozději do 14 dnů. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR) sleduje nezaměstnanost podle metodiky založené na počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání. Od roku 2004 MPSV zjišťuje počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa. Proto údaje o nezaměstnanosti z těchto dvou zdrojů nejsou shodné – viz srovnání: www.mpsv.cz a www.czso.cz. Mladiství nezaměstnaní spadají do věkové skupiny 15–24 let. Dlouhodobá nezaměstnanost je nezaměstnanost delší než jeden rok.

Počty nezaměstnaných žen převažují v celém sledovaném období (1993-2019) nad počty nezaměstnaných mužů. Nejvyrovnanější strukturu podle pohlaví měli nezaměstnaní v letech 2008 a 2009, kdy byl téměř stejný počet nezaměstnaných mužů jako žen. V současnosti je poměr žen a mužů mezi nezaměstnanými následující: 52,5 % žen ku 47,5 % mužů.

V letech 1996-2000 počty nezaměstnaných výrazně rostly, a to jak žen, tak mužů. V následujících letech, 2001-2005, počty nezaměstnaných kolísaly, do roku 2008 došlo k jejich poklesu. Klesající trend vykazovaly v letech 2005-2008 i počty osob dlouhodobě nezaměstnaných, nezaměstnaných mladistvých i osob ve věku 50 a více let. Od roku 2009 do roku 2010 vykazovaly počty nezaměstnaných opět rostoucí trend. Následoval výrazný pokles. V současnosti jejich počty kolísají.

V roce 2019 nemělo zaměstnání 57 tisíc ekonomicky aktivních žen a 52 tisíc ekonomicky aktivních mužů. Jednalo se o vůbec nejnižší hodnoty od roku 1993, a to u obou pohlaví. Výrazný pokles zaznamenali též dlouhodobě nezaměstnaní (cca 32 tisíc osob, z toho 48 % žen) a nezaměstnaní ve věku 15-24 let (16 tisíc osob, z toho 45 % žen). Počty nezaměstnaných ve věku 50 a více let dosáhly hodnot z roku 1993 (28 tisíc osob). Oproti roku 1993 však tentokrát mezi nimi mírně převládaly ženy.

Vývoj průměrné mzdy podle pohlaví v letech 2000-2019

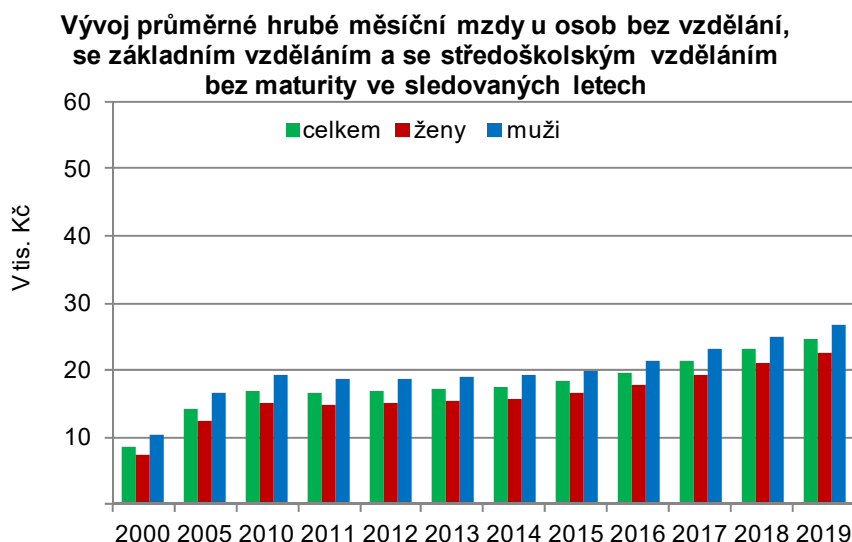
(Graf 21 a, b)

Zdroj: Struktura mezd zaměstnanců, ČSÚ

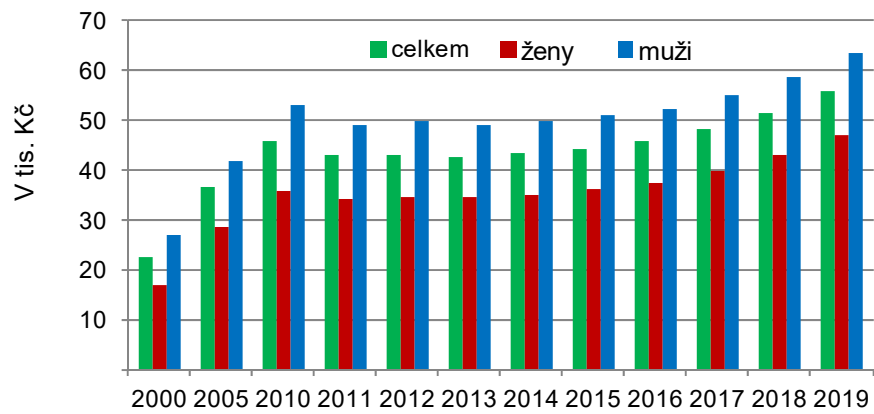
GPG – Gender Pay Gap – je počítán jako relativní rozdíl mediánu mzdy mužů a žen vztažený k mediánu mzdy mužů a vyjadřuje se v procentech. V minulém vydání této publikace byla pro výpočet GPG použita odlišná metodika (místo GPG šlo vlastně o vyjádření mediánové hodinové mzdy žen jako % mzdy mužů, což spolu s GPG dá dohromady 100 %). Gender Pay Gap však v žádném případě nelze používat jako indikátor pro měření diskriminace, neboť současně obnáší informaci za segregaci na trhu práce a promítají se v něm různé vlivy struktur věkových, vzdělanostních, postavení v zaměstnání, odvětvové klasifikace a dalších.

Od roku 2000 do roku 2019 zaznamenaly průměrné mzdy výrazný nárůst. Celkově – i podle pohlaví s tím, že v případě mužů byly vždy vyšší, než u žen.

Významným faktorem pak byl stupeň dosaženého vzdělání. Zatímco u nejnižšího, tedy maximálně základního vzdělání a rovněž vyučených, nejsou rozdíly v platech žen a mužů tak markantní, u vysokoškolsky vzdělaných je tomu přesně naopak. Roli zde hrají extrémní hodnoty – proto místo mediánových byly pro toto srovnání vybrány mzdy průměrné.

**Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy u osob
s vysokoškolským vzděláním ve sledovaných letech**

Mediány mezd podle úrovně vzdělání v roce 2019

(Graf 22)

Zdroj: Strukturální mzdová statistika (ISPV MPSV ČR, IS-Plat), průměry za rok 2019

Sloupce v grafu zobrazují výše průměrných výdělků mužů a žen podle úrovně vzdělání.

Mediánová hrubá měsíční mzda představuje reálnou, extrémními hodnotami nezkreslenou, střední hodnotu úrovně mezd jednotlivých zaměstnanců. Strukturální mzdová statistika v současnosti vzniká jako sloučení výsledných databází výběrového šetření Informační systém o průměrném výdělků MPSV (ISPV), které pokrývá mzdovou sféru, a administrativního zdroje Informační systém o platu a služebním příjmu (ISP) Ministerstva financí ČR, který plošně pokrývá platovou sféru. Protože objem zjišťovaných informací v ISPV je rozsáhlý a šetření je zejména pro menší podniky pracné a nákladné, provádí se jen u vzorku jednotek vybraných v zásadě náhodně na základě Registru ekonomických subjektů, přičemž pravděpodobnost výběru stoupá s velikostí jednotky. Pro shromáždění údajů je využíváno elektronického sběru přímo z podnikových databází.

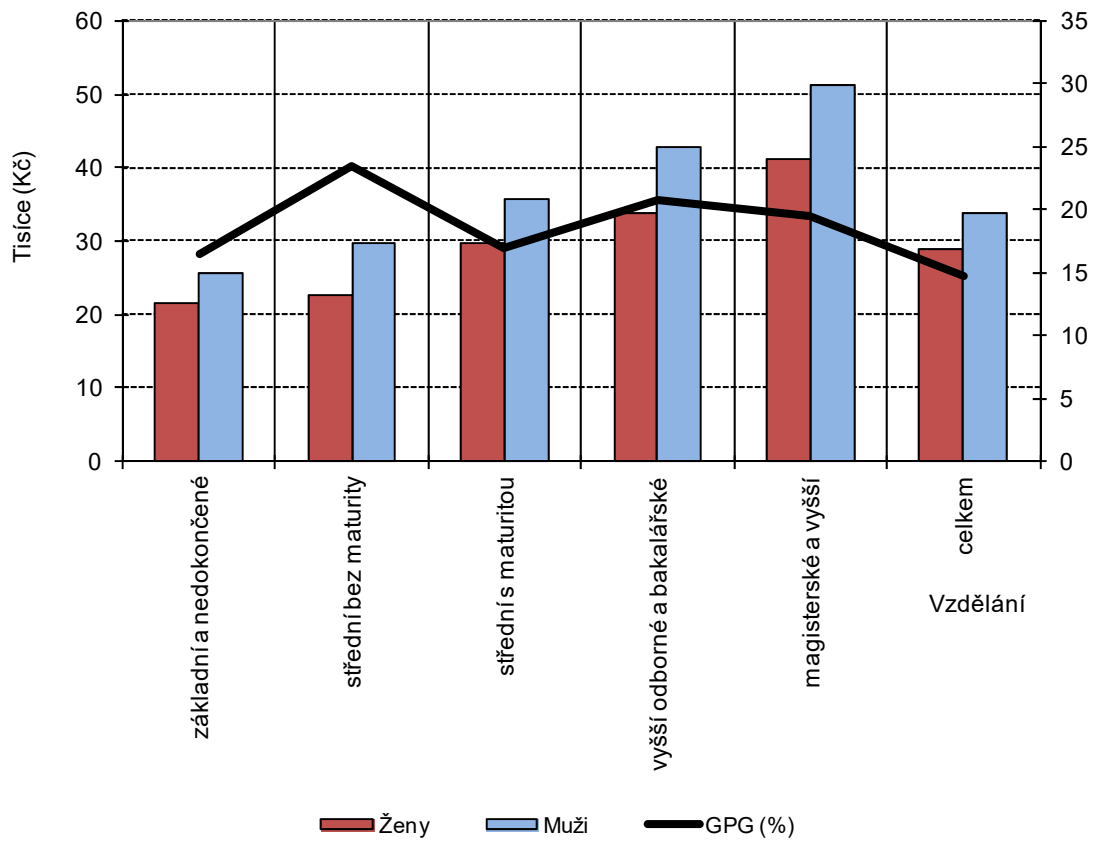
Od roku 2011 výsledky výběrově pokrývají celou zaměstnaneckou populaci v ČR, neboť jsou nově zahrnuti dříve nesledovaní zaměstnanci z podniků s méně než 10 zaměstnanci a také zaměstnanci neziskových institucí a podnikatelů-fyzických osob. Tato změna znamená zvýšení reprezentativnosti statistických údajů obsažených v publikaci. Je nutné brát ovšem v úvahu, že výsledky minulých let v předchozích publikacích nebyly dopočtené na celé hospodářství, zejména nepokrývaly podniky s méně než 10 zaměstnanci, a tudíž výsledky nenavazují v časové řadě.

Do hrubých mezd se ve strukturální statistice počítají všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok.

GPG – Gender Pay Gap – je počítán jako relativní rozdíl mediánu mzdy mužů a žen vztažený k mediánu mzdy mužů a vyjadřuje se v procentech. V minulém vydání této publikace byla pro výpočet GPG použita odlišná metodika (místo GPG šlo vlastně o vyjádření mediánové hodinové mzdy žen jako % mzdy mužů, což spolu s GPG dá dohromady 100 %).

Ženy vydělávají méně než muži, a to bez ohledu na úroveň vzdělání. Nejvyšší rozdíly byly v roce 2019 (podobně jako v letech minulých) zaznamenány v případě středoškolského vzdělání bez maturity (kde je v populaci výrazně více mužů), hodnota GPG zde představovala přes 23 %. Ačkoli vysokoškolské vzdělání je dnes už spíše doménou žen, hodnota GPG u osob s vysokoškolským vzděláním je relativně vysoká. V případě pětiletého a vyššího ukončeného studia na univerzitě dosahovala 19 % a v případě studia bakalářského a vyššího odborného 21 %. Nejnižší rozdíly byly zaznamenány u mezd středoškoláků s maturitou (zde převažují v celkové populaci ženy). Tato vzdělanostní kategorie vykazovala 17% GPG v neprospěch žen.

Mediány mezd podle úrovně vzdělání v roce 2019

Mediánové mzdy podle věkových skupin v roce 2019

(Graf 23)

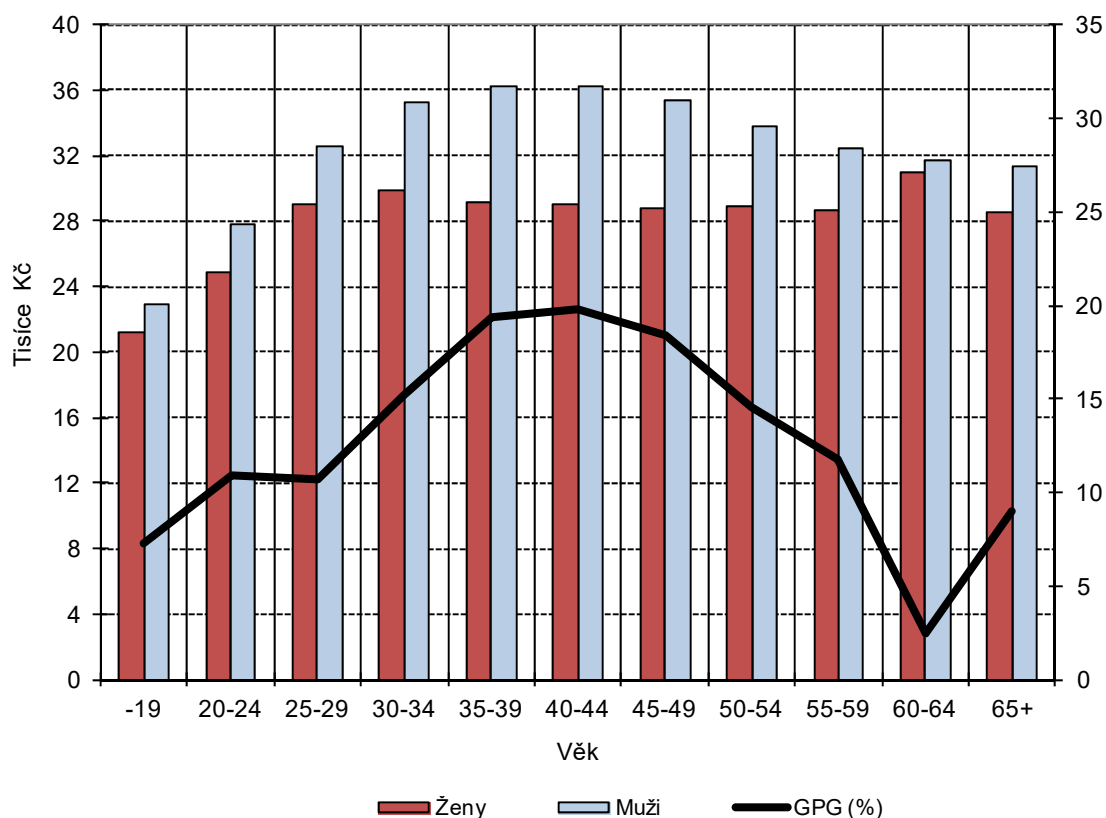
Zdroj: Strukturální mzdová statistika (ISPV, ISPlat), průměry za rok 2019

Výpočet mediánové mzdy a GPG viz komentář ke grafu 21.

Do devatenácti let věku je na trhu práce více žen s maturitou, než mužů. Ženy mnohem častěji než muži v tomto věku pokračují ve vysokoškolském studiu a na trhu práce se zatím nezapojují. Hodnota GPG je v tomto věku relativně nízká, a to přibližně 7%. Ve věku 20-24 let již vidíme nárůst této hodnoty o 4 procentní body na 11%. To už se na trhu práce objevují i muži s vysokoškolským diplomem, kteří častěji odcházejí do soukromé sféry.

Při pohledu na hodnoty GPG v jednotlivých pětiletých skupinách je na první pohled zřejmé, že významným faktorem hrajícím roli v odlišné úrovni žen a mužů je odchod žen na mateřskou a rodičovskou dovolenou. Ve věkové kategorii 25–29 let činí hodnota GPG 10,7%. V tomto věku se na trhu práce uplatňují absolventky vysokých škol, které budují svou kariéru. Hodnota GPG pak ale strmě stoupá až k hodnotě 20% ve věkové kategorii 40–44 let. Po 45. roce života GPG pozvolna klesá, ale ženy již muže, kteří zatím bez přerušeni budovali svou kariéru, nikdy nedoženou. V podstatě nulová hodnota GPG ve věku 60–64 let je způsobena odlivem nízkopříjmových osob do důchodu s tím, že v zaměstnání zůstávají spíše lidé vysoce vzdělaní a kvalifikovaní. Strmý nárůst GPG ve věku 65 a více let je potom dán rozdílnou strukturou žen a mužů, kteří jsou v tomto věku ještě ekonomicky aktivní (ženy v tomto věku častěji berou ze svého pohledu podřadnější a hůře placená zaměstnání).

Mediánové mzdy podle věkových skupin

Rozdíly v odměňování na ministerstvech vyjádřené v GPG k 31. 12. 2018

(Tabulka 3)

Zdroj: ISPSP (za rok 2018)

Zahrnutý jsou též rezortní instituce. Na podrobnější výstupy chybí v dostupné databázi relevantní členění podle stupně řízení, jež by odpovídalo realitě.

Do rozdílů v odměňování na jednotlivých resortech více promlouvá segregace na trhu práce, než diskriminace. Gender Pay Gap v sobě zahrnuje obě tyto informace, aniž jsme je schopni od sebe oddělit. Vždy je třeba přihlížet k tomu, jakou práci která osoba vykonává, s jakým vzděláním a s jakou kvalifikací.

Mezi rezorty s nejvyšší hodnotou GPG k 31. 12. 2018 patřila ministerstva zemědělství, životního prostředí, vnitra a průmyslu a obchodu. GPG se zde pohyboval kolem 20 %. Nejnižší hodnotu GPG vykazovala ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, obrany a místního rozvoje.

Rozdíly v odměňování na ministerstvech vyjádřené v GPG k 31. 12. 2018

Ministerstvo	Gender Pay Gap
	%
Ministerstvo zemědělství	22,4
Ministerstvo životního prostředí	19,8
Ministerstvo vnitra	19,6
Ministerstvo průmyslu a obchodu	19,5
Ministerstvo dopravy	16,8
Ministerstvo kultury	15,0
Ministerstvo zahraničních věcí	14,6
Ministerstvo spravedlnosti	14,2
Ministerstvo práce a sociálních věcí	13,4
Ministerstvo financí	11,4
Úřad vlády ČR	11,0
Ministerstvo zdravotnictví	10,5
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	5,6
Ministerstvo obrany	2,4
Ministerstvo pro místní rozvoj	2,0